

КАФЕДРА ОПЕРНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МУЗИЧНОЇ РЕЖИСУРИ

Режисура музичного театру (Фах)

Освітній ступінь	Магістр	Курс	1-2
Спеціальність	026 Сценічне мистецтво	Семестр	1-4
Освітньо-наукова програма	«Музична режисура»		
Статус	Обов'язкова	ECTS	36
		Годин	1080
		Лекції	68
		Семінари	68
Форма контролю	Залік/екзамен/ державна атестація	Індивідуальна режисерська майстерність (індивід. заняття)	160
		Робота з концертмейстером (індивід. заняття)	80
		Самостійна робота	704

Інформація про викладачів

ПІБ	Даць Ірина Вільямівна , професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури, народна артистка України
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-3851-2047
e-mail	irynadats@gmail.com
ПІБ	Ільченко Петро Іванович , професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури, заслужений діяч мистецтв України
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0001-8617-4228
e-mail	arshanskaolena@gmail.com
ПІБ	Шутько Сергій Миколайович , в. о. професора кафедри оперної підготовки та музичної режисури, заслужений діяч мистецтв України, доцент
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-3663-1261
e-mail	dachnik.ponevole@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «**Режисура музичного театру (Фах)**» є процес інтерпретації та сценічного втілення авторського музично-драматургічного твору в контексті професійної діяльності режисера музичного театру

Мета: підвищення професійної майстерності з режисури музичного театру в постановках авторських музично-драматургічних вистав з використанням науково-творчих надбань.

Завдання:

- усвідомлення процесу формування режисерської концепції обраного музично-драматургічного твору;
- розуміння творчого задуму вистави, необхідності його художньої цілісності;
- вдосконалення навичок із втілення творчого задуму в оригінальному режисерському рішенні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичне підґрунтя щодо історичного фону створення музично-драматургічного твору;
- витоки естетики композитора;
- темпоритм вистави і його взаємозв'язок з темпоритмом партитури;
- етапи роботи режисера з диригентом, художником, хормейстером та балетмейстером;
- складові сценічного середовища і предметного світу сцени;
- функції сценічного простору, сценічних планів, сценічних рельєфів та сценічних ракурсів;
- засоби втілення режисерської концепції обраного музично-драматургічного твору;
- засоби створення атмосфери вистави;
- засоби відтворення епохи;
- особливості побудови партитури сценічного світла у виставі, його драматургічне завдання;

вміти:

- реалізовувати здобутки теорії та методики музичної режисури на практиці;
- створювати постановочний план майбутньої вистави;
- втілювати власний режисерський задум вистави;
- застосовувати здобутки національних традицій музично-театрального мистецтва у власних творчих проектах;
- визначати професійний рівень та психофізичні особливості співака-актора для створення художнього образу партії-ролі;
- користуватись технікою мізансценування в оригінальній власній концепції обраного музично-драматургічного твору;
- планувати графік випуску вистави;

володіти професійними компетенціями:

- здатністю встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціокультурними процесами розвитку суспільства та тенденціями в сценічному, зокрема музично-театральному мистецтві;
- комунікативними механізмами режисури музичного театру з генеруванням новітніх жанрових та стильових тенденцій;
- методами режисерсько-постановочної роботи в контексті різних мистецьких напрямів і режисерських шкіл, особливостями їх сценічної реалізації відповідно до змістовно-образної організації музично-театральної вистави;
- здатністю до опрацювання літературно-іконографічних джерел різних за жанрово-стильовими ознаками музично-театральних творів, формування на даному підґрунті власного режисерського задуму;
- алгоритмом створення режисерського задуму та формуванням структури постановочного плану музично-театральної вистави;

- комплексом навичок режисера музичного театру: оперування засобами сценічної комунікації, синтезування складових музично-театрального твору з вирішення сценічних завдань задля створення художнього образу, опанування специфікою режисерської практики з урахуванням стилістичних та жанрових координат музично-театрального твору;
- прийомами застосування сучасних арт-технологій, сценічного дизайну та їх реалізацією в сценографічному оформленні музично-театральної вистави;
- вільною орієнтацією у творчому доробку видатних майстрів вітчизняного та зарубіжного музичного театру, творчим переосмисленням і використанням їх методів і прийомів у власній режисерській діяльності;
- теорією і практикою режисерського аналізу музичної драматургії, здатністю до сценічного втілення музично-театрального твору, його презентації глядачеві;
- здатністю до пошуково-дослідницької роботи з подальшим виокремленням тематичних напрямів, їх методологічним узагальненням в контексті спеціалізації;
- здатністю до організації на наукових засадах власної професійної діяльності, самостійного аналізу і оцінювання її результатів, здійснення пошуків та експериментів у сфері художньої творчості.

Програмні результати навчання:

- здатність до продукування нових системних знань і умінь у власній режисерській діяльності, до визначення мистецтвознавчого концепту музично-театральної сфери у відповідності з сучасними вимогами;
- здатність до обрання і аналізу високохудожніх творів у контексті пріоритетних напрямків репертуарної політики, встановлення їх відповідності вимогам доби інформаційних технологій;
- здатність до втілення актуальної проблематики на основі інтегрованої співтворчості постановочної групи, виконавського складу і технічних служб задля забезпечення художньої цілісності власної версії вистави;
- здатність до оптимізації організаційно-управлінської діяльності в багатонаціональному мультикультурному середовищі, його мотивації на вирішення спільних проблем.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

СПЕЦІАЛЬНІ (ФАХОВІ, ПРЕДМЕТНІ) КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції в галузі сценічного мистецтва.
2. Здатність до комплексного оперування специфічною системою виражальних засобів (пластично-зображальними, звуковими, акторсько-виконавськими, монтажно-композиційними, сценарно-драматургічними тощо) при створенні та виробництві сценічного твору.
3. Здатність до публічної презентації результатів творчої (інтелектуальної) діяльності з метою популяризації українського й світового сценічного мистецтва.
4. Здатність до розуміння та комплексного оцінювання фундаментальних засад культурно-мистецьких процесів.
5. Здатність до ефективної комунікації у творчому колективі під час організації, реалізації та презентації сценічного твору.
6. Здатність брати участь у фахових дискусіях із питань історії сценічного мистецтва, актуального стану та тенденцій його розвитку.
7. Здатність до організації сценічних проєктів, фестивалів та мистецьких заходів.
8. Здатність передавати знання про сценічне мистецтво та практичний досвід різноманітними шляхами й засобами.
9. Вміння застосовувати знання з педагогіки у навчально-виховному процесі у закладах вищої освіти.
10. Вміння планувати та здійснювати наукові дослідження, готувати результати наукової

роботи до оприлюднення.

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі сформованої системи знань, уявлень, інтересів.
2. Здатність застосовувати фундаментальні знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
4. Здатність оперувати новітніми інформаційними та цифровими технологіями у галузі культури і мистецтва.
5. Здатність бути критичним і самокритичним.
6. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї.
8. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
9. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

1. Володіти професійними навичками зі створення продуктів сценічного мистецтва.
2. Відтворювати власну художню концепцію в творах сценічного мистецтва.
3. Здійснювати аналіз стилів та напрямів у мистецтві.
4. Вести фахову дискусію іноземною мовою.
5. Застосовувати інформаційні технології у професійній діяльності.
6. Виявляти, ставити та вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення для їх розв'язання в процесі реалізації сценічного твору.
7. Оперувати системою виражальних засобів (пластично-зображальних, звукових, акторсько-виконавських, монтажно-композиційних, сценарно-драматургічних) при створенні та реалізації сценічного твору.
8. Аналізувати художній твір із метою його сценічної інтерпретації.
9. Обирати художні засоби, необхідні для реалізації задуму сценічного твору (проєкту).
10. Володіти термінологією сценічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
11. Здійснювати педагогічну діяльність у сфері сценічного мистецтва.
12. Планувати та здійснювати наукові дослідження у сфері культури та мистецтва, готувати результати наукової роботи до оприлюднення.

Перелік тем

Теорія режисури музичного театру

Тема 1. Процес формування режисерської концепції обраного музично-драматургічного твору, розробка композиторського першоджерела

Тема 2. Створення режисерського задуму, враховуючи специфіку музичного театру

Семинар 1. Визначення власної концепції твору: огляд науково-творчого доробку

Тема 3. Розробка режисерського задуму в контексті співпраці з постановочною групою: диригентом, художником, сценографом, костюмером та ін.

Тема 4. Шлях від задуму до втілення: співпраця всіх творчих цехів (солісти, хор, балет, міманс) та технічних цехів.

ІНДЗ 1. Постановочний план вистави: режисерський аналіз твору

Тема 5. Техніка мізансценування – організація сценічного простору, рельєфу, сценічної взаємодії.

- Тема 6. Драматургічний ритм і формування сценічного часу у виставі – синхронізування ритму вистави з музичною партитурою.
- Семінар 2. Вирішення сценічного простору власної вистави
- Тема 7. Умовність в практичному вирішенні вистави: обстановка, костюми певної епохи.
- Тема 8. Створення художньої цілісності вистави виходячи з творчої необхідності
- ІНДЗ 2. Постановочний план: режисерський задум вистави
- Тема 9. Підготовчий етап роботи над удосконаленням власної вистави – завершальний етап роботи магістра- режисера.
- Тема 10. Аналіз літературних та іконографічних матеріалів для створення життєвого середовища персонажів
- Семінар 3. Жанрово-стильові особливості вирішення художніх образів у власній виставі (звернення до іконографічних джерел)
- Тема 11. Визначення завдань та дій персонажів
- Тема 12. Робота над створенням художнього образу вистави (зокрема в сценографії).
- ІНДЗ 3. Постановочний план: втілення режисерського задуму вистави
- Тема 13. Мізансценування (певна пластично-образна форма).
- Тема 14. Узгодження та координація творчих завдань у співпраці режисера з диригентом в процесі оркестрово-сценічних репетицій
- Семінар 4. Основні етапи роботи для створення художньої цілісності вистави
- Тема 15. Робота режисера над масовими сценами (робота з солістами, хором, балетом, мімансом)
- Тема 16. Підготовка власної вистави до випуску (випусковий графік репетицій)
- ІНДЗ 4. Пакет документів до випуску вистави

Індивідуальна режисерська майстерність

- Тема 1. Розробка першої частини постановочного плану (аналіз твору)
- Тема 2. Складові режисерського задуму майбутньої вистави
- Тема 3. Визначення композиційної побудови майбутньої вистави
- Тема 4. Створення оригінального образного середовища вистави. Підготовка до мізансценічних репетицій
- Тема 5. Режисерське вирішення сценічного простору. Мізансценування у сценічному просторі
- Тема 6. Динамізація сценічної дії вистави
- Тема 7. Створення світлової партитури власної вистави
- Тема 8. Випускний період вистави
- Тема 9. Відбір виконавців згідно з поглибленою концепцією власної вистави
- Тема 10. Розвиток і деталізація ліній персонажів
- Тема 11. Визначення завдань з відпрацювання технологічних та художніх прийомів вокальних партій
- Тема 12. Розучування вокальних партій у відповідності з режисерськими завданнями
- Тема 13. Режисерська робота над мізансценами
- Тема 14. Робота режисера в процесі оркестрово-сценічних репетицій
- Тема 15. Режисерські інтерпретації масових сцен
- Тема 16. Техніка управління видовищним синтезом власної вистави

Робота з концертмейстером

- Тема 1. Розробка першої частини постановочного плану (аналіз твору)
- Тема 2. Складові режисерського задуму майбутньої вистави
- Тема 3. Визначення композиційної побудови майбутньої вистави
- Тема 4. Створення оригінального образного середовища вистави. Підготовка до мізансценічних репетицій

- Тема 5. Режисерське вирішення сценічного простору. Мізансценування у сценічному просторі
- Тема 6. Динамізація сценічної дії вистави
- Тема 7. Створення світлової партитури власної вистави
- Тема 8. Випускний період вистави
- Тема 9. Відбір виконавців згідно з поглибленою концепцією власної вистави
- Тема 10. Розвиток і деталізація ліній персонажів
- Тема 11. Визначення завдань з відпрацювання технологічних та художніх прийомів вокальних партій
- Тема 12. Розучування вокальних партій у відповідності з режисерськими завданнями
- Тема 13. Режисерська робота над мізансценами
- Тема 14. Робота режисера в процесі оркестрово-сценічних репетицій
- Тема 15. Режисерські інтерпретації масових сцен
- Тема 16. Техніка управління видовищним синтезом власної вистави

Форми та технології навчання

Вербальні заняття: інтерактивна лекція, евристична бесіда, навчальна дискусія, семінарське заняття, доповідь з презентацією.

Наочно-аналітичні заняття: робота з літературою, відео-аудіо матеріалами, письмові завдання.

Практичні заняття: режисерська побудова сценічної дії вистави, практичний показ її фрагментів.

Мистецтвознавчі: художньої реконструкції, жанровий, стилістичний інтерпретаційний.

Дистанційне навчання: онлайн-лекції, вебінари, консультації в Zoom та Skype.

Технології навчання: розвивальне навчання, колективного та групового способу навчання, модульного навчання, мотивації успіхів, проблемного навчання, ігрового моделювання, проєктна технологія, навчання як дослідження, інформаційно-комунікаційні технології

Навчальні ресурси

Наявність спеціалізованих аудиторій для теоретичних і практичних занять; сцени Великого та Малого залів з технічним оснащенням, технічних служб, костюмованого цеху – для постановочної роботи, забезпечення репетицій та здачі вистави.

Наявність художнього фонду з відео-аудіо записами театральних вистав у постановці знакових постатей світового та українського музичного театру.

Наявність фонду спеціалізованої літератури з фаху та нотних матеріалів для постановки власних музично-театральних вистав.

Основні та додаткові матеріали до навчальної дисципліни надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram.

Методи контролю

Міжсесійний (поточний) контроль.

Вербальні: експрес-опитування, колоквиум, співбесіда, відповідь на семінарі, тематична доповідь, спільне обговорення теми.

Практичні: демонстрація набутих навичок на мізансценічних репетиціях; перевірка щоденника репетицій; показ повноцінної вистави; письмові завдання; постановочний план вистави.

Підсумковий контроль

- контрольне опитування: теоретична відповідь;
- екзамен: теоретична відповідь, практичний показ;
- задача практичних завдань: показ музично-театральної вистави;

- державний екзамен: теоретична частина – відповідь на екзаменаційні питання, захист постановочного плану вистави; практична частина – апробація вистави на глядача та державну екзаменаційну комісію.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування лекцій, індивідуальних занять, участь у обговоренні проблемних питань за відповідною тематикою	10
2.	Доповіді на семінарах з розгорнутою презентацією аналітичних матеріалів	10
3.	Виконання індивідуальних науково-дослідних завдань за частинами постановочного плану власної вистави	15
4.	Систематична робота з постановочною групою та творчим складом над втіленням власної вистави	15
5.	Проведення прогонних та генеральної репетицій власної вистави, узгодження взаємодії постановочної групи, творчого складу, допоміжних цехів та технічних служб задля створення художньої цілісності видовища	25
6.	Здача вистави на глядача та членів державної екзаменаційної комісії	25
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

90-100–А–відмінно

вичерпна і розгорнута відповідь на контрольні та екзаменаційні питання з урахуванням аналізу фахових, сучасних літературних джерел, посиланням на інноваційні технології, досвід провідних вітчизняних і зарубіжних митців. Демонстрація високого рівня виконання практичних завдань, особистий творчий внесок та оригінальність ідейно-художньої інтерпретації обраного музично-драматургічного твору.

82-89-ВС-добре

грунтовна відповідь на контрольні та екзаменаційні питання з урахуванням аналізу фахових, сучасних літературних джерел, посиланням на досвід провідних вітчизняних і зарубіжних митців. Демонстрація якісного рівня виконання практичних завдань, навичок власної інтерпретації обраного музично-драматургічного твору, створення художнього образу.

74-81-С-добре

повна відповідь на контрольні та екзаменаційні питання з аналізом фахових, сучасних літературних джерел, посиланням на досвід провідних вітчизняних і зарубіжних митців. Демонстрація достатнього рівня виконання практичних завдань, навичок власної інтерпретації обраного музично-драматургічного твору, створення художнього образу.

64-73-D- задовільно відповідь на контрольні та екзаменаційні питання без

посилань на літературні джерела і творчий доробок провідних митців, окремі неточності, їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань, навичок власної інтерпретації обраного музично-драматургічного твору.

60-63-E- задовільно

відповідь на контрольні та екзаменаційні питання в мінімально допустимому обсязі, значні неточності, їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань, граничних навичок інтерпретації обраного музично-драматургічного твору.

35-59-FX-незадовільно

(з можливістю повторного складання)

відповідь на контрольні та екзаменаційні питання в недостатньому обсязі, грубі помилки, неспроможність їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація низького рівня виконання практичних завдань, недостатня сформованість навичок інтерпретації обраного музично-драматургічного твору.

0-34-F- незадовільно

(з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

відповідь на контрольні та екзаменаційні питання на рівні елементарного розпізнання, неможливість відтворення навчального матеріалу на репродуктивному рівні. Неспроможність виконання практичних завдань, відсутність навичок інтерпретації обраного музично-драматургічного твору.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для певної категорії студентів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних театральних акціях; участь у майстер-класах, стажування у музичних школах/академіях; активна участь у міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, експозицій, виставок тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Базова

1. Бобошко Ю. М. Гнат Юра : нар. артист СРСР. Київ : Мистецтво, 1980. 187 с.
2. Бобошко Ю. М. Режисер Лесь Курбас Київ : Мистецтво, 1987. 197, [1] с.
3. Брехт Б. Про мистецтво театру : [збірник]. Київ : Мистецтво, 1977. 365 с.
4. Василенко Т. О. Опера як синтетичний художній текст. Інтерпретація оперного тексту з позиції «художньої відкритості» // Мистецтвознавчі записки : зб. наук. пр. / Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. Київ, 2012. Вип. 21. С. 48–55.
5. Василько В. Микола Садовський та його театр. Київ : Держ. вид-во образотвор. мистецтва та муз. літ. УРСР, 1962. 196 с.
6. Василько В. В. Фрагменти режисури. Київ : Мистецтво, 1967. 412 с.
7. Веселовська Г. І. Сучасне театральне мистецтво : навч. посіб. Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. Київ : НАККіМ, 2014. 142 с.
8. Данченко С. В. Бесіди про театр / літ. запис, оброб., упоряд. О. М. Коваленко. Київ : [б. в.]. 1999. 219 с.
9. Даць І. В. Культурологічні виміри режисерської практики ХХ ст. в Україні (на прикладі методології Володимира Скляренка) // Вісник Національної академії кер. кадрів культури і мистецтв. 2022. № 2. С. 69–73.
10. Даць І. В. Постать Ірини Молостової в контексті українського режисерського культурного простору // Культура і сучасність. 2022. № 1. С. 76–80.
11. Даць І. Формат підготовки режисера музичного театру в соціокультурних реаліях незалежної України // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2021. № 3/4. С. 181–202.
12. Довбищенко В. Театр. Київ : Мистецтво, 1984. 20 с.
13. Заболотна В. Амбросій Бучма. Київ : Мистецтво, 1984. 166 с.
14. Ільченко П. І. Постановки сучасної української опери у процесі підготовки режисерів музичного театру // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2017. № 2. С. 60–67.
15. Ільченко П. І. Режисерський задум оперної вистави крізь призму сучасної театральної естетики // Українське музикознавство. 2020. Вип. 46. С. 47–59.
16. Коваленко Ю. П. Сучасна режисура в українському театрі музичної комедії // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2009. № 3/4. С. 69–75.
17. Ковальчук О. Сценографічна режисура оперних вистав в українському театрі 1920-х років // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : зб. ст. / М-во культури і туризму України, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського, Акад. мистецтв України. Київ, 2010. Вип. 89 : Сучасний оперний театр і проблеми оперознавства : Марині Романівні Черкашиній-Губаренко присвячується. С. 86–109.
18. Колодуб О. Творчі принципи організації оперної вистави // Олександр Колодуб : життя, творчість, спогади / авт.-упоряд. І. Колодуб. Київ : Музична Україна, 2006. С. 104–112.
19. Корифеї українського театру : матеріали про діяльність театру корифеїв / упоряд., вступ. ст., прим. І. О. Волошина. Київ : Мистецтво, 1982. 250 с.
20. Корнієнко Н. М. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. Київ : Либідь, 2007. 328 с.
21. Крег Е. Г. Про мистецтво театру / переклали з англ.: Н. М. Корнієнко, Л. С. Танюк. Київ : Мистецтво, 1974. 320 с.
22. Курбанов В. Б. Традиційність і проблеми інтерпретації оперної вистави // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2009. № 3/4. С. 30–35.
23. Курбанов В. Б. Формування режисерської концепції оперної вистави / В. Курбанов // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. / М-во культури і туризму України,

Київ. нац. ун-т театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. Київ, 2007. Вип. 1. С. 195–200.

24. Курбас Л. Березіль : із творчої спадщини / упоряд. М. Г. Лабінський. Київ : Дніпро, 1988. 517 с.

25. Курбас Л. Філософія театру / упоряд. М. Лабінський ; післямови: М. Москаленко, Д. Лабінська ; ред. М. Москаленко. Харків ; Київ : Основи ; Олександр Савчук, 2022. 920 с.

26. Летичевська О. Хорове виконавство в оперній виставі: творчість Л. М. Венедиктова : монографія. Київ : [б. в.], 2018. 230 с.

27. Кропивницький М. Л. : зб. ст., спогадів і матеріалів / упоряд.: П. Долина, П. Перепелиця. Київ : Мистецтво, 1955. 532 с.

28. Крушельницький М. : спогади, статті : збірник / упоряд. В. Русанов ; під ред. П. П. Перепелиці. Київ : Мистецтво, 1969. 184 с.

29. Мар'яненко І. О. Сцена, актори, ролі / [передм. І. Волошина]. Київ : Мистецтво, 1964. 290 с.

30. Михайлова Н. М. Творчість і співтворчість у комунікативній системі режисер – хормейстер – актор // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2010. № 2. С. 91–95.

31. Михайлова Н. М. Трансформація рольової функції хору у музичній виставі (на прикладі театральної практики останньої третини ХХ – початку ХХІ століть) : автореф. дис ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво. Харків, 2011. 17 с.

32. Москаленко В. Лекції з музичної інтерпретації : навч. посібник. Київ : Клякса, 2012. 272 с.

33. Неллі В. О. Про режисуру. Київ : Мистецтво, 1977. 208 с.

34. Неллі В. О. Робота режисера. Київ : Держ. вид-во образотвор. мистецтва і муз. літ. УРСР, 1962. 271 с.

35. Нестьєва М. І. Режисер і композитор – односторонці чи супротивники? // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2012. № 3. С. 11–16.

36. Піскун І. М. Л. Кропивницький – організатор, режисер, актор українського театру. Київ : Кн. палата України, 2000. 165, [2] с.

37. Саксаганський П. К. Думки про театр. Київ : Мистецтво, 1955. 234 с.

38. Станішевський Ю. О. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка : Історія і сучасність. Київ : Муз. Україна, 2002. 736 с.

39. Станішевський Ю. Національна опера України, 2001–2011 /упоряд. Т. Швачко. Київ : Муз. Україна, 2012. 304 с.

40. Станішевський Ю. Режисерські традиції Леся Курбаса в мистецьких пошуках його учнів у 40–60-і рр. ХХ ст. : режисура В. М. Скляренка в укр. опер. театрі // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва ; [редкол.: В. Д. Сидоренко та ін.]. Київ, 2006. Вип. 3. С. 112–137.

41. Станішевський Ю. О. Режисура в сучасному українському музичному театрі. Київ : Наук. думка, 1982. 278 с.

42. Степурко В. Аналіз музичних творів : навч. посіб. Київ : НАКККіМ, 2020. 140 с.

43. Танюк Л. Мар'ян Крушельницький : шк. образного перевтілення, заповідана Лесем Курбасом /голов. ред. В. Куценко. Київ : Либідь, 2007. 358, [1] с.

44. Тобілевич Б. П. Панас Карпович Саксаганський (1859–1940) : життя і творчість. Київ : Держ. вид-во образотвор. мистецтва і муз. літ. УРСР, 1957. 328 с.

45. Харченко В. Режисура як мистецтво і професія // Режисер і вистава : збірник Київ, 1962. С. 15-28.

46. Чайковський Д. С. Режисерський задум вистави : допом. матеріали для вивчення однієї з основ. проблем режисер. творчості : навч. посіб. Ужгород : Ліра, 2002. 98 с.

47. Чайковський Д. С. Шляхи розвитку режисури як професії : навч. посіб. для студ. режисер. спеціалізації ін-тів культури. Львів : [б. в.], 1997. 140 с.

48. Черкашин Р. Ми – березільці : театр. спогади-роздуми / упоряд. В. Собіянський ; передм. Н. Єрмакова. Харків : АКТА, 2008. 226 с.
49. Черкашина-Губаренко М. Оперний театр у мінливому часопросторі. Харків : Акта, 2015. 380 с.
50. Черкашина-Губаренко М. Р. Структурний аналіз оперного твору : (ст. друга) // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2009. № 4. С. 142–153.
51. Черкашина-Губаренко М. Р. Структурний аналіз оперного твору : (ст. перша) // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2009. № 2. С. 58–78.
52. Чорній С. Карпенко-Карий і театр / Степан Чорній. – Мюнхен ; Нью-Йорк : [UFU], 1978. 175 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3568/file.pdf>.
53. Шутько С. Сучасна музична режисура – новаторство чи авантюризм? // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2021. № 3/4. С. 203–216. URL: <http://chasopysnmau.com.ua/article/view/251822>.
54. Юра Г. П. Життя і сцена / упоряд. та післямова Ю. М. Бобошка ; передм. Н. Ужвій. Київ : Мистецтво. 1956. 218 с.

Допоміжна

55. Акторська майстерність корифеїв : зб. матеріалів про укр. дожовт. театр / упоряд., вступ. слово І. О. Волошина. Київ : Мистецтво, 1973. 183 с.
56. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття : [енцикл. вид. : у 2 т.]. Т. 1 : (А–Л). Київ : Ін-т культурології Акад. мистецтв України, 2008. 240 с.
57. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття : [енцикл. вид. : у 2 т.]. Т. 2 : (М–Я). Київ : Ін-т культурології Акад. мистецтв України, 2008. –256 с.
58. Богдан Ступка: митець і людина / [авт.-упоряд. М. Лабінський ; ред., пер. з рос. М. Шудря]. Київ : Книга, 2008. 239 с.
59. Вериківська М. І. Художник і сцена: основні тенденції розвитку сучасного українського театрального мистецтва. Київ : Наук. думка, 1971. 109 с.
60. Верхацький М. П. Робота актора над образом в самодіяльному театрі. Київ : Держ. вид-во образотворч. мистецтва і муз. літ., 1956. 157 с.
61. Гамкало І.-Я. Мій музичний Олімп / упоряд. Гамкало М. Київ : Світ Успіху. 2021. 436 с.
62. Даць І. Особистість Віктора Матюка в національному мистецькому вимірі (до 170-річчя від дня народження митця) / Даць Ірина, Гамкало Микола // Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв, 21–22 черв. 2022 р., [м. Київ] / М-во культури та інформ. політики України, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. Київ, 2022. С. 87–89. URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/Akademiia/Vydannia/konferentsii/Konferensiya_Suchasnyi_kulturno-mystetskiy_prostir_2022.pdf.
63. Касьянова О. В. Особливості інтерпретації танцю в сучасній оперній виставі // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2011. № 2. С. 118–122.
64. Мерлін Б. Акторська майстерність: теорія і практика. Харків : Гуманітар. центр, 2017. 256 с.
65. Паві П. Словник театру / Патріс Паві ; пер. з фр. Маркіян Якуб'як ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Ф-т культури і мистецтв, Каф. театрознавства та актор. майстерності. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. 640 с.
66. Юдова-Романова К. В. Технічні засоби оформлення сценічного простору : навч. посіб. Київ : КНУКіМ, 2017. 314 с.

67. Dats I. Facilitating national security of Ukraine by means of arts / Iryna Dats, Ludmila Gerasimenko // Political Science and Security Studies Journal. 2022. Vol. 3, No. 1. P. 38–43. – URL: <https://psssj.eu/index.php/ojsdata/article/view/93/114>.

Електронні ресурси віддаленого доступу

Електронні ресурси з історії опери, театрального виконавства, новини сучасного театрального світу:

1. Moderato [Електронний ресурс] : Все про класичну музику в Україні! : [вебсайт]. – Електрон. дані. – [Київ], 2023. URL:: <https://moderato.in.ua/> (дата звернення: 04.02.2023). –

Назва з екрана

2. OPERABASE [Electronic resource] : [website]. – Electronic data. – [Copenhagen, 1996]. URL:<https://www.operabase.com/en> (Date of application: 06.02.2023). – Title from home page. – English version.

3. Opera News [Electronic resource] : [website]. – Electronic data. – [New York, 1993]. – URL:<http://www.operanews.com/> (Date of application: 06.02.2023). – Title from home page.